הרב חיים ברובנדר
rcb@atid.org

פרשת וארא תשפ"ה

למה הרעתה

שמות פרקים ה-ו

(כב) וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל יְקֹוָק וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה
לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי׃ (כג) וּמֵאָז בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע
לָעָם הַזֶּה וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ׃ (א) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה
עַתָּה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפַרְע�ֹה כִּי בְיָד חֲזָקָה יְשַׁלְּחֵם וּבְיָד
חֲזָקָה יְגָרְשֵׁם מֵאַרְצוֹ׃ ס [פרשת וארא] (ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל
מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְקֹוָק׃ (ג) וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק
וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי יְקֹוָק לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם׃ (ד) וְגַם
הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לָתֵת אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אֵת אֶרֶץ
מְגֻרֵיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָהּ׃ (ה) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִדִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי׃ (ו) לָכֵן
אֱמֹר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְקֹוָק וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת
מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעֲבֹדָתָם וְגָאַלְתִּי אֶתְכֶם בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה
וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים׃ (ז) וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם
לֵאלֹהִים וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְקֹוָק אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם
מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרָיִם׃ (ח) וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי
אֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי יְקֹוָק׃ (ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה׃

רש"י

(כב) **למה הרעתה לעם הזה** - ואם תאמר מה איכפת לך, קובל אני על ששלחתני׃ (כג) **הרע** - לשון הפעיל הוא, הרבה רעה עליהם. ותרגומו אבאיש׃ (א) **עתה תראה וגו'** - הרהרת על מדותי, לא כאברהם שאמרתי לו (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ואחר כך אמרתי לו (שם כב ב) העלהו לעולה, ולא הרהר אחרי, לפיכך עתה תראה. העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות, כשאביאם לארץ׃ **כי ביד חזקה ישלחם** - מפני ידי החזקה שתחזק עליו ישלחם׃ **וביד חזקה יגרשם מארצו** - על כרחם של ישראל יגרשם, ולא יספיקו לעשות להם צידה. וכן הוא אומר (שמות יב לג) ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם וגו'׃ (ב) **וידבר אלהים אל משה** - דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר (לעיל ה כב) למה הרעותה לעם הזה׃ **ויאמר אליו אני ה'** - נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. ולא לחנם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות אני ה' נאמן ליפרע, כשהוא אמור אצל עונש, כגון (ויקרא יט יב) וחללת את שם אלהיך אני ה', וכשהוא אמור אצל קיום מצות, כגון (ויקרא כב לא) ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה', נאמן ליתן שכר׃ (ג) **וארא** - אל האבות׃ **באל שדי** - הבטחתים הבטחות ובכולן אמרתי להם אני אל שדי׃ **ושמי ה' לא נודעתי להם** - לא הודעתי אין כתיב כאן אלא לא נודעתי לא נכרתי להם במדת אמתות שלי שעליה נקרא שמי ה' נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתים ולא קיימתי׃ (ד) **וגם הקמתי את בריתי וגו'** - וגם כשנראיתי להם באל שדי והעמדתי בריתי ביני וביניהם׃ **לתת להם את ארץ כנען** - לאברהם בפרשת מילה נאמר (בראשית יז א) אני אל שדי וגו', (בראשית יז ח) ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגוריך, ליצחק (בראשית כו ג) כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם, ואותה שבועה שנשבעתי לאברהם באל שדי, אמרתי ליעקב (בראשית לה יא - יב) אני אל שדי פרה ורבה וגו' ואת הארץ אשר וגו', הרי שנדרתי להם ולא קיימתי׃ (ה) **וגם אני** - כמו שהצבתי והעמדתי הברית יש עלי לקיים, לפיכך שמעתי את נאקת בני ישראל הנואקים׃ **אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר** - אותו הברית. כי בברית בין הבתרים אמרתי לו (בראשית טו יד) וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי׃ (ו) **לכן** - על פי אותה השבועה׃ **אמר לבני ישראל אני ה'** - הנאמן בהבטחתי׃ **והוצאתי אתכם** - כי כן הבטחתיו (שם שם) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול׃ **סבלת מצרים** - טורח משא מצרים׃ (ח) **נשאתי את ידי** - הרימותיה להשבע בכסאי׃ (ט) **ולא שמעו אל משה** - לא קבלו תנחומין׃ **מקצר רוח** - כל מי שהוא מיצר, רוחו ונשימתו קצרה ואינו יכול להאריך בנשימתו. קרוב לענין זה שמעתי פרשה זו מרבי ברוך ברבי אליעזר, והביא לי ראיה ממקרא זה (ירמיהו טז כא) (כי) בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה', למדנו כשהקב"ה מאמן את דבריו אפילו לפורענות מודיע ששמו ה', וכל שכן האמנה לטובה. ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה, שאמר משה (לעיל ה כב) למה הרעותה, אמר לו הקדוש ברוך הוא חבל על דאבדין ולא משתכחין. יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי אליהם באל שדי ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת (לעיל ג יג) מה שמו מה אומר אליהם׃ **וגם הקמתי וגו'** - וכשבקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קבר עד שקנה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר, וכן ביעקב (בראשית לג יט) ויקן את חלקת השדה, לנטות אהלו, ולא הרהרו אחר מדותי, ואתה אמרת (ה כב) למה הרעותה. ואין המדרש מתיישב אחר המקרא מפני כמה דברים אחת, שלא נאמר, ושמי ה' לא שאלו לי. ואם תאמר לא הודיעם שכך שמו, הרי תחלה כשנגלה לאברהם בין הבתרים נאמר (בראשית טו ז) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים. ועוד, היאך הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן (פסוק ה) וגם אני שמעתי וגו' (פסוק ו) לכן אמור לבני ישראל. לכך אני אומר יתיישב המקרא על פשוטו דבר דבור על אופניו, והדרשה תדרש, שנאמר (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע, מתחלק לכמה ניצוצות׃ (יב) **ואיך ישמעני פרעה** - זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה׃

Visit **www.atid.org/shiur** for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit **www.WebYeshiva.org** to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.